

Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi – Journal of Social Sciences
Cilt / Volume: 2011-2 Sayı / Issue: 23

TÜRK EĞİTİM SİSTEMİNDE BİR ALT SİSTEM OLAN DENETİM SİSTEMİNİN SEÇİLMİŞ BAZI ÜLKELERİN DENETİM SİSTEMLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

Nihan DEMİRKASIMOĞLU*

ÖZET

Bu çalışmada sırasıyla Türkiye, İngiltere, Fransa, Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Japonya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Rusya ve İran'da eğitim sistemlerinin alt sistemleri olan denetim sistemleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Seçilmiş ülkelerin benzer ve farklılıkları yönünden karşılaştırılmasını sağlamak amacıyla her ülke, mümkün olduğunca 'ulusal, yerel ve kurum düzeyinde denetim' alt başlıkları altında incelenmeye çalışılmıştır. Bunun yanında her ülke başlığı altında denetimin genel amaçları, denetimden sorumlu birimler ve denetmenlerin görevleri çalışmada ele alınan ortak parametrelerdir. Kamu yönetimi yapılanması, yerinden yönetim ilkesine göre örgütlenen ülkelerde eğitimin denetiminde, yetki ve sorumluluklar büyük ölçüde yerel yönetimlerde toplanırken, merkezden yönetim ilkesinin benimsendiği ülkelerde denetim hizmetleri sorumluluğu merkezi düzeydeki birimlerin yetkilerinin yerel eğitim birimleri eliyle yürütülmesiyle gerçekleşmektedir.

Anahtar Sözcükler: Eğitimde Denetim, karşılaştırmalı eğitim denetimi.

The Comparison Between Turkish Supervision System as a Sub-System of Educational System with Some Selected Countries

ABSTRACT

In this study, the supervision subsystems of educational systems in Turkey, England, France, Germany, United States of America, Japan, South African Republic, Russia and Iran are examined respectively. In the literature, there have been classifications such as internal and external supervision/evaluation; national, local or central level evaluation/supervision in terms of the evaluation processes and the organization of the supervision structure related to the "supervision". In this study, with the purpose of comparing the selected countries in terms of their differences and similarities, each country has been tried to analyze under the title of "national, local and school level" as far as possible. Besides this, each country has been analyzed the general aims of the supervision, the authorities responsible for the supervision and their duties as common parameters. In the decentralized countries, the authority and responsibility was gathered in local governments to a great extent. On the other hand, in centralized countries the authority and

* Ankara Üniversitesi, Eğt. Bil. Fak., Eğitim Yönetimi ve Politikası Böl. e-mail: nihansal@yahoo.com

** Bu makalenin geliştirilmesinde eleştirileri ile katkıda bulunan Sayın Prof. Dr. Ali Balcı'ya teşekkür ederim.

responsibility was gathered in central governments generally in ministry of educations.

Key Words: Educational Supervision, comparative educational supervision.

GİRİŞ

Bu çalışmada Türkiye ve seçilmiş sekiz ülkenin eğitim denetimi sistemleri, ortak parametreler ekseninde karşılaştırmalı olarak betimlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada incelenmek üzere seçilen ve farklı kıtalarda yer alan ülkelerin kamu yönetimi anlayışlarını yansıtan eğitim denetimi yaklaşımları, benzerlikleri ve farklılıkları bağlamında ortaya konulmuştur. Çalışmada sırasıyla Türkiye’de denetim sistemi, Avrupa kıtasından İngiltere, Fransa ve Almanya; Amerika kıtasından Amerika Birleşik Devletleri; Asya kıtasından Rusya ve İran ile Afrika kıtasından Güney Afrika Cumhuriyeti’nde denetim sistemleri incelenmiştir. Sözü edilen ülkelere İngiltere, Fransa ve Almanya’nın denetim sistemleri, Avrupa Birliği ülkelerinin denetim uygulamalarından örnekleri yansıtmaktadır. Bunun yanında yerli literatürde Japonya’nın denetim sistemi ile ilgili çok sınırlı sayıda çalışma bulunurken, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, İran ve Güney Afrika Cumhuriyetleri’nin denetim sistemlerini konu edinen bir çalışmaya rastlanmadığından bu ülkelerin denetim sistemlerine ilişkin sunulan bilgilerin ilgili literatüre özgün bir katkı sağlaması umulmaktadır.

Seçilmiş ülkelerin benzer ve farklılıkları yönünden karşılaştırılmasını sağlamak amacıyla her ülke, mümkün olduğunca ‘ulusal, yerel ve kurum düzeyinde denetim’ alt başlıkları altında incelenmeye çalışılmıştır. Bunun yanında her ülke başlığı altında denetimin genel amaçları, denetimden sorumlu birimler ve bunların görevleri çalışmada ele alınan ortak parametrelerdir. İncelenen ülkelerde eğitim denetimi sistemlerinin kamu yönetimi yapısına paralel olarak yapılandığı görülmektedir. Kamu yönetimi yapılanması, yerinden yönetim ilkesine göre örgütlenen ülkelerde eğitimin denetiminde, yetki ve sorumluluklar büyük ölçüde yerel yönetimlerde toplanırken, merkezden yönetim ilkesinin benimsendiği ülkelerde denetim hizmetleri merkezi düzeydeki birimlerin yetkilerinin yerel eğitim birimleri eliyle yürütülmesiyle gerçekleşmektedir.

Denetim Kavramı

Tüm örgütlerde olduğu gibi eğitim örgütlerinde de etkinliğin sağlanması ancak planlanan ve ulaşılan durum arasındaki farkın saptanması, bunun sonucunda da eğitim-öğretim çalışmalarının geliştirilmesi ile mümkün olabilecektir. “Örgütün amaçlarına ne ölçüde ulaştığı, kaynaklarını ne derecede etkili kullanabildiği ve hizmet sürecinin nasıl geliştirilebileceği” gibi soruların yanıtlanabilmesi için eğitim-öğretim sürecinin denetlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle denetim, eğitim sistemlerinin vazgeçilmez bir süreci olagelmıştır.

Literatürde “denetim” ve “teftiş” kavramlarının bazen eş bazen de farklı anlamda kullanıldığı görülmektedir. Bu noktada bazı denetim ve teftiş tanımlarına bakmakta yarar olacaktır. Başaran’a göre (2000, 137) denetim, planlanan örgütsel amaçlardan sapmayı önlemek için, örgütün işlemlerini izleme ve düzeltme sürecidir. Sullivan ve Glanz’e göre (2000, 24) ise denetim, öğretmenlerin öğrenci başarısını yükseltmek ve öğretimi geliştirmek amacıyla öğretimsel diyaloga katılması sürecidir. Bursalıoğlu’na (2002, 126) göre teftiş, “kamu yararı adına davranışı kontrol etme yöntemi” olarak tanımlanabilir. Başka bir tanıma göre teftiş, istenilen ve gereksinim duyulan yer ve zamanda sağlanan, eğitimin her düzeyinde uygulanabilen bir mesleki rehberlik ve yardım iken denetim, eğitim programlarının birçok yönünü etkileyen eşgüdümlemiş bir teknik ve sosyal süreçtir (Aydın,1986, 7). Balcı’ya göre (2005, 48) eğitimde değerlendirme, teftiş/denetim adını alır.

Denetim (supervision) kavramı, teftiş (inspection) ile aynı anlamda kullanılmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri’nde eski yıllarda okul müfettişleri, okulları ziyaret ederek, okulun olanakları ve öğrencilerin bilgi düzeylerini kontrol etmekteydi. Teftişin amacı, öğretmenlerin eğitim kurumunun istediği konuları istediği şekilde öğretmelerini ve tüm okul kural ve düzenlemelerine kesin olarak uymalarını sağlamaktır. Teftiş, ilerleyen zamanlarda, denetimin bir “uzman” olması ve öğretmenlerin problemlerine “yardım etme” konumunda olması gerektiği görüşü ile gelişmiştir. Zamanla bu kavram da, öğretmenlerin profesyonel gelişimlerine olanak sağlamaya yönelik bir süreç olarak görülmeye başlamıştır (Harris, 1964, 336). O halde, “inspection” karşılığı olan “teftiş”e denetimin (supervision) ilk hali denilebilir. Buraya kadar verilen tanımlara bakılırsa, teftiş ve denetimi kesin çizgilerle birbirinden ayırmak güç görünmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmada teftiş ve denetim kavramları eş anlamlı tutulmuş, “denetim” kavramının kullanılması benimsenmiştir.

Türk Eğitim Sisteminde Denetim

Türk eğitim sisteminde eğitim ve öğretim, Anayasa’nın 42. maddesine göre Devletin gözetimi ve denetimi altında, Atatürk ilke ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş esaslara göre gerçekleştirilir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 56. maddesine göre, eğitim-öğretim hizmetinin devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)sorumludur.

Türk eğitim sisteminde teftiş ve değerlendirme alanına göre kurum ve ders teftişi olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Kurum teftişi, teftişin işlevlerine göre yapılan tanımına uygun olarak eğitim kurumunun amaçlarını gerçekleştirmede insan ve madde kaynaklarının sağlanma, yararlanılma durumunun gözlenmesi, kontrol edilmesi ve ölçütlere göre değerlendirilmesidir. Ders teftişi ise, bir eğitim kurumunda öğretici olarak görev alan öğretmenlerin

öğretim ve eğitim etkinliklerdeki çalışmalarının gözlenmesi, incelenmesi ve değerlendirilmesidir (Taymaz, 2005, 28). Türkiye’de yükseköğretim kurumları hariç eğitim hizmeti veren tüm kurumların denetimi MEB tarafından yapılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği, m. 60). İlköğretim öğretmenlerinin denetimleri “eğitim müfettişleri”, ortaöğretim öğretmenlerinin denetimi ise ulusal-merkezi düzeydeki “bakanlık müfettişleri” tarafından yapılmaktadır.

Merkezi Düzeyde Denetim

MEB, denetimlerde; okullarda millî ülkelerin yaşatılmasını, Türk kültürünün yükseltilmesini, gençlerin Atatürk inkılâp ve ilkelerine bağlı, yurdunu, milletini seven, ilmî düşünceye sahip, üretici, sağlıklı, uygar vatandaşlar olarak yetiştirilmelerini ana hedef almaktadır (Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 1993, m.7) .

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu; teftiş kurulu başkanı, müfettişler, müfettiş yardımcıları ve şube müdürlüğünden oluşan ve doğrudan bakana bağlı bir birimdir. Müfettişlere bakan ve başkan dışında hiçbir yerden emir verilemez (MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 1993, m. 5-6). Bakanlık müfettişlerinin görev alanları, Bakanlık teşkilatının her türlü faaliyet ve işlemlerinin denetim, inceleme, araştırma soruşturma işlemlerini grup başkanının koordinasyonu çerçevesinde yürütmektir. Öğrencilerin, Millî Eğitimin amaç ve ilkeleri doğrultusunda yetiştirilme derecelerini belirlemek; ilgi, istek, bilgi ve becerileri yönünde yetiştirilmeleri ve geliştirilmeleri için gerekli çabanın gösterilmesini desteklemek; öğretim programlarının bütünlük içerisinde işlenmesi ve seviye farklılıklarına sebep olabilecek değişik uygulamalara yer verilmemesi için ilgili öğretmenler arasında gerekli koordinasyonun sağlanma düzeyini kontrol etmek ve rehberlikte bulunarak, alınacak önlemleri belirlemek ve Bakanlığa bilgi sunmakla görevlidirler (MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 1993, m.10).

Yukarıda sözü edilen görevlerin yanında, müfettişler denetimler sırasında tespit edilen yanlışlık, eksiklik ve aksaklıklarının giderilmesi için gerekli gördüğü tedbirleri yerinde aldırarak ve yaptıkları denetim sonucunda belirlenen durum ve önerileri yansıtan rapor düzenlemektedir (MEB Teftiş Kurulu Yönetmeliği, 1993, m. 10-54-60).

Taşra Düzeyinde Denetim

İl ve ilçe millî eğitim müdürlükleri ve orta öğretim kurumlarının rehberlik ve denetimi ile bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin branşlara ilişkin inceleme ve soruşturmaları hariç olmak üzere, her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarının rehberlik, işbaşında yetiştirme, teftiş, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetleri eğitim müfettişleri tarafından yapılmaktadır (Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Devlet Memurları Kanununda Değişiklik

Yapılmasına Dair Kanun, m. 1). Eğitim müfettişleri başkanlığı başkan ve başkan yardımcıları ile müfettiş ve müfettiş yardımcılardan oluşan bir danışma ve denetleme birimidir. Eğitim müfettişleri başkanlıkları, her ilde doğrudan il milli eğitim müdürüne bağlı olarak, rehberlik ve iş başında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, soruşturma, araştırma hizmetlerini yürütmek amacıyla görev yapmaktadır. Anılan yönetmeliğe göre böylece eğitim müfettişlerini görev ve yetkileri; a) Rehberlik ve İşbaşında Yetiştirme, b) Denetim ve Değerlendirme, c) İnceleme, d) Soruşturma, e) Araştırma olmak üzere beş alanda toplanmaktadır (MEB İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği, 1999, m. 27, 28, 43).

Kurum Düzeyinde Denetim

İlköğretim ve okul öncesi kurumlarında görevli öğretmenlerin kurum düzeyinde değerlendirilmesi, Milli Eğitim Bakanlığı Sicil Amirleri Yönetmeliği esaslarına göre düzenlenmektedir. Adı geçen yönetmeliğe göre, öğretmenlerin birinci sicil amiri olan okul müdürleri kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, program ve emirlere uygun olarak denetlemeye yetkilidir. Müdür, okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden, değerlendirilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur (MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 1999, m. 60).

İngiltere’de Denetim Sistemi

Eğitim hizmeti sorumluluğu İngiltere’de Eğitim ve Beceri Bakanlığı’nındır (Department for Children, Schools and Families) (www.dfes.gov.uk). İngiliz eğitim sisteminde ulusal, yerel ve kurum düzeyinde olmak üzere üç ayrı denetim sürecinden bahsetmek mümkündür.

Ulusal Düzey

1990’lı yıllara değin İngiliz eğitim sisteminde esas denetim ağırlığı Majestelerinin müfettişlerinde toplanmaktaydı. Majestelerinin Müfettişleri (Her Majesty’s Inspectors [HMI]) ilk kez 1839 yılında okullardaki eğitimin kalitesi hakkında rapor verilmesi için atanmıştır. 1839’daki başlangıcında Majestelerinin müfettişlerinin görevi, hükümetin eğitimle alakalı görevlerinin yerine getirilmesine yardımcı olabilmek ve eğitimin gelişmesine katkıda bulunabilmek için eğitimin denetlenmesi ve bu konuda rapor vermektir (Bilir, 1991, 151; Eurydice ve Cedefop, 1995).

1992 Eğitim Yasası’yla, okulların denetim sistemi köklü bir biçimde değişmiştir. Kıdemli bir başmüfettiş tarafından yönetilen yeni bir hükümet departmanı, Ofsted (Eğitimde Standartlar Ofisi) HMI’nin görev alanlarını doğrudan okulların denetimi olmaktan çıkarmak ve bağımsız bir denetim sisteminin danışmanlığını dönüştürmek amacıyla kurulmuştur (St. John-Brooks,

1995, 60).

1 Nisan 2007’de OFSTED, “the Office Standards in Education, Children’s Services and Skills” adı altında yeniden düzenlenerek, bu tarihten önce dört ayrı denetim organı tarafından yapılan denetim kurullarının deneyimlerini bir araya getirmiştir. Yeni OFSTED, “bağımsız bir yönetim kurulu” (non-executive board) ile kurumsal yönetim ekibi” (corporate management team) tarafından yönetilmektedir. Kurumsal yönetim ekibi “corporate management team” bir başmüfettiş tarafından yönetilir ve OFSTED için etkili ve stratejik bir yönetim sağlamaktan sorumludur. Bağımsız yönetim kurulu, Başkan ve Majesteleri’nin Başmüfettişi dâhil olmak üzere toplam on üyeden oluşmaktadır. Bu üyeler eğitim bakanı tarafından atanmaktadır. Bağımsız yönetim kurulu, yılda dört kez toplanır ve OFSTED için öncelikli stratejileri, hedefleri ve amaçları belirlemek, kurumsal yönetim ekibinin OFSTED’le ilgili öngörülen görevlerini etkin ve etkili bir performansla gerçekleştirmesini sağlamakla görevlidir (www.ofsted.gov.uk).

Sayıları 220 civarında olan Majesteleri’nin Müfettişleri (Her Majesty’s Inspectors [HMI]), OFSTED’in profesyonel kolunu oluşturmaktadır. HMI, yeni sistemde kalite sağlanmasından ve denetim bulgularının raporlaştırılmasından sorumludur (Eurydice, 1999, 381; Education Act, 1992). Majestelerinin Müfettişleri Kurulu’nun başkanı (Her Majesty’s Chief Inspectorate [HMCI]) Majestelerinin emriyle Meclis tarafından atanmaktadır (Education Act, 1992). HMCI’nin İngiltere’de eğitimin kalitesi ve standartları ile ilgili olarak Parlamento’ya sunduğu yıllık rapor, HMI ve diğer müfettişler tarafından önceki akademik yılda yapılan belli konulardaki denetim uygulamalarını kapsayan raporlara dayanmaktadır (www.ofsted.gov.uk).

HMI tarafından yapılan denetimlerin temelde üç amacı vardır (Eurydice, 2004, 32):

- 1) Veli ve yerel halkın okul yönetimlerinde sorumluluk alması,
- 2) Okulların gelişim planlarının hazırlanmasına yardımcı olmak
- 3) Ulusal hükümete eğitim durumu ilgili bilgi sağlamak.

1992 Eğitim Yasası, tüm kamu okulları ve belirli bağımsız okulların düzenli olarak denetlenmesini öngörmektedir. Denetimler, okulların kalite ve standartlarına ilişkin bağımsız ve dış denetim sağlamaktadır. Yayımlanan denetim raporları aile, okul ve topluma, okullardaki eğitim kalitesi ve öğrencilerin başarısı ile ilgili bilgi verilmektedir. Müfettişlerin raporlarında: a) Okuldaki eğitimin kalitesi b) Okuldaki eğitimin öğrencilerin ihtiyaçlarını ne ölçüde karşılayabildiği, c) Okulun akademik başarısı, d) Finansal kaynakların etkili yönetilip yönetilmediğini de kapsayan okuldaki yönetim ve liderliğin kalitesi, d) Öğrencilerin ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel gelişimleri, e) Okulun öğrencilerin mutluluğuna katkısı ile ilgili bilgi sunulmaktadır (www.ofsted.gov.uk).

1992 Eğitim Yasasında, müfettişler üç kategoriye ayrılmıştır (Eurydice,

1995, 381):

- 1) **Eğitim müfettişleri (Registered Inspectors [RgI]).** HMCI adına, okullarda gerekli çerçeveyi uygulamak için sözleşme yapılmış, eğitilmiş takım liderleridir.
- 2) **Branş /Alan Uzmanı Müfettişler (Professional Team Members [PTM]).** Okulda finans, yönetim ya da eğitim programı gibi belirli alanlarda uzmanlaşmış müfettişlerdir.
- 3) **Meslekten Olmayan Müfettişler (Lay Inspectors [LI]).** LI'ler sanayi, ticaret alanlarından ya da yerel yönetimlerde görev yapan kişilerden seçilebilir. Böylece eğitim sektöründe profesyonel olarak hiç görev almamış kişilerin okulla ilgili görüşlerini sunarak katkı getirmesi beklenmektedir.

Majestelerinin müfettişleri ve okul denetim gruplarında bulunan müfettişlerin statüsü arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Majestelerinin müfettişleri, OFSTED personelindedir. Ancak okul denetim gruplarında bulunan müfettişler OFSTED personeli değildirler. Okul denetim gruplarındaki müfettişler denetimlerini ya da diğer organizasyonlar için yaptıkları işleri OFSTED ile yaptıkları sözleşmeye göre gerçekleştirirler (www.ofsted.gov.uk).

Yerel Yönetim Düzeyi (Local Education Authorities[LEA])

Okulların günlük yönetimi LEA'ların sorumluluğundadır. Ulusal eğitim programının izlenmesinden LEA'lar, yönetim kurulları (governing bodies) ve okul müdürleri sorumludur (Eurydice ve Cedefop, 1995, 379). LEA'ların okulların denetimi ile ilgili geniş yetkileri yoktur. LEA'ların, eğitimde yüksek standartları desteklemek ve diğer eğitim kurumları tarafından ortaya konan etkili uygulamaların sorumlu oldukları okullar tarafından izlenmesini sağlamak gibi geniş bir alanda sorumlulukları bulunmaktadır (Eurydice, 2004, 32; Eurydice, 2007, 325).

LEA'ların okulların denetimleri ile ilgili spesifik değerlendirme prosedürleri belirtilmemişse de, sorumlu oldukları okulları yılda en az bir kez ziyaret ederek okulların gelişimiyle ilgili görüşme yapmaları ve hedef koymaları beklenmektedir. LEA'lar, okulların mevcut durumlarını analiz etmelerine ve uygulamalarını daha etkili kılmak için hedef belirlemelerine yardımcı olmak üzere danışmanlık hizmeti vermektedir (Eurydice, 2004, 32; Eurydice, 2007, 325). İngiltere'de, okulların öz-değerlendirme sonuçlarının, LEA'ların okulların performanslarını izlerken kullanması ve okullarla işbirliği içerisinde çalışması yasal bir sorumluluktur. Örneğin, İngiltere'de her okul yıllık bir performans ve değerlendirme raporu (Performance And Assessment Report [PANDA]) alır. Bu rapor, okulun benzer altyapıya sahip öğrencilerin bulunduğu diğer okullarla performans bilgileri ve denetim kararlarını karşılaştırma olanağı sağlayan bilgileri içermektedir (Eurydice, 2004, 47).

Okul Düzeyinde Değerlendirme

Ofsted, okulların zayıf ve güçlü yönlerini en iyi kendilerinin değerlendireceğine inandığından, öz-değerlendirmeyi, sürekli gelişimin önemli bir boyutu olarak görmektedir. İnternet üzerinden ulaşılabilen öz değerlendirme formları (online self-evaluation forms [SEF]), denetimlerin planlanmasında, liderlik, yönetim ve okulun gelişim kapasitesinin değerlendirilmesinde kritik öneme sahiptir. Müfettişler okulları ziyaret etmeden önce SEF'leri dikkatlice incelemektedirler (Framework for the inspection of schools in England from September 2005, 2008).

Öğrencilerin talep ettiği olanaklar, okulun öz-değerlendirmesinde resmi olarak görev almış veliler (registered parents) ve diğer paydaşların da değerlendirmelerini içeren öz-değerlendirme sonuçlarının okulun denetimi ile planlama ve gelişim sürecinde başlangıç noktası olarak kullanılması yönünde güçlü vurgu yapılmaktadır. Bunu sağlamak için okulların öz-değerlendirme formlarını uygun aralıklarda güncellemesi önemle teşvik edilmektedir (Framework for the inspection of schools in England from September 2005, 2008).

Kurumsal iç denetim (kurumun kendi kendisini değerlendirmesi), okulun gelişim sürecinde ve eğitimin niteliğinin yükseltilmesinde önemli bir role sahiptir. Bu nedenle iç denetim, dış denetimin anahtar girdisidir (Eurydice, 2007, 323).

Fransa'da Denetim Sistemi

Geleneksel olarak, Fransız eğitim sistemi, son derece merkeziyetçi bir yapıdadır. Merkezi yönetim ilkesinin 17. yüzyıldan beri var olduğu Fransa'da tüm eğitim ve öğretim işleri Paris'teki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Bakan, eğitim sisteminden, ülkedeki tüm resmi ve özel okulların işleyiş ve denetiminden sorumludur. 1982'de hükümetin belli güç ve sorumluluklarının yerel yönetimlere aktarılmasıyla hükümetin yönetim birimleri ve yerel yönetimler arasındaki güç dağılımı dengeleri değişmiş, ademi merkeziyetçiliğe doğru bir süreç başlamıştır (Eurydice ve Cedefop, 1999, 8; Türkoğlu, 1983, 18). Fransa'da denetim ulusal, yerel ve kurum düzeyinde olmak üzere üç düzeyde incelenecektir.

Ulusal Düzeyde Denetim

Fransa'da eğitimin denetimi merkezi düzeyde iki farklı birim tarafından yürütülmektedir. Birincisi, ulusal eğitim programı ve onun nasıl öğretildiği ile ilgili olan Milli Eğitim Genel Denetleme Kurulu (Inspection Generale de l'Education Nationale [IGEN]'dur. İkinci birim ise, eğitim sisteminin yönetimi ile ilgili olan Eğitim Yönetimi Genel Müfettişleri

(Inspection Generale de l'Administration de l'Education Nationale et de la Recherche [IGEANR])'dir (St Brooks, 1995, 72; Eurydice, 2007,193). Bu iki denetim kurulunun genel amacı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen politikaların uygulanmasını sağlamaktır (Eurydice, 2001, 7).

IGEN, eğitim sisteminin bütüncül olarak değerlendirilmesi çerçevesinde, personelin denetimi, geliştirilmesi ve rehberlik hizmetlerini yürütmektedir. Değerlendirmeler; kurum değerlendirmesi, kullanılan öğretim yöntem ve tekniklerinin okul başarısına etkisi ve eğitim programının içeriğini kapsamaktadır. Bunun yanında müfettişler, okulun işleyiş ve yapısını; eğitim ihtiyaçları, ekipman planları, personelin istihdamı, okulun fiziksel yapısı ve kaynakların yönetimi bakımından eğitim ihtiyaçlarını karşılayıp karşılamadığı yönünden incelemek ve değerlendirmekten sorumludur (Eurydice, 1999, 8).

IGAENR, eğitim sisteminin performansı ve etkililiğini değerlendirmekten sorumludur. IGAENR'ın yetkileri kontrol, değerlendirme ve öneride bulunmaktır. IGAENR, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı ya da Bakanlık'tan yardım alan kuruluşların idari, mali, muhasebe işlerini, eğitim kuruluşları tarafından verilen akademik hizmetleri, merkezi ve yerel kuruluşları ve bu kurumlarda görev yapan personeli denetlemektedir. IGAENR, Bakan tarafından belirlenen yıllık planlar çerçevesinde ulusal önceliği olan konularda değerlendirme yapmaktadır (Eurydice, 2007, 198-200).

Yerel Düzeyde Denetim

Fransa, milli eğitim politikalarının uygulanması ve idari görevlerin yürütülmesi için idari bölgelere ayrılmıştır. Bunlar büyükten küçüğe sıralanırsa; akademi (académies), bölüm (départements') ve komün (commune)'dür. Ülke düzeyinde sayıları 30 olan her bir akademi, doğrudan bakan adına hareket eden bir rektör tarafından yönetilmektedir. Akademilerin de kendi içlerinde sayıları 2 ile 8 arasında değişen bölümleri bulunmaktadır ve her bir departman, bakanlık tarafından ulusal eğitim hizmetlerini yönetmesi için görevlendirilen bir akademi müfettişi (inspecteur d'académie) tarafından yönetilmektedir (Avrupa'daki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler, 2008).

Fransız yerel yönetim sisteminde en küçük yerel yönetim birimi, komündür. Türk sisteminde yerel yönetim birimlerinden birisinin adı olan "belde" terimi de, tam örtüşmese de benzer anlamda kullanılabilir (Karahanoğulları, 2004). Anaokulları ve ilköğretim okulları, doğrudan komünlerin kontrolindedir. Komünler, bu okulların kuruluşları ve bütçelerinden de sorumludur (Eurydice, 1995, 157).

Merkezi yönetimlerin tümünde olduğu gibi, Fransa'da da denetim yetkilerinin Milli Eğitim Bakanlığı'nda toplandığı daha önce belirtilmişti. Buna karşılık, Milli eğitimin ilkeleri çerçevesinde, eğitimin denetiminden sorumlu başka denetim yetkilileri de bulunmaktadır. (Eurydice, 2007, 206).

Yerel düzeyde denetim faaliyetleri, her bir akademide rektörün yetkisi

dahilinde bakanlık tarafından üç yıl süre ile atanan genel müfettişlerin işbirliği ile yapılmaktadır. Daha önce çeşitli gruplar altında toplanan müfettişler, 1990 yılında iki bölgesel grupta toplanmıştır. Bu yetkililer; 'Bölge Akademi Müfettişleri' (inspecteurs d'académie [IA-IPR]) ile 'Milli Eğitim Müfettişleri' (inspecteurs de l'education nationale [IEN]) dir (Eurydice, 2007, 195). **IEN**; ilköğretim kurumları, mesleki eğitim, çıraklık eğitimi, genel öğretim, danışma ve rehberlik hizmetlerinden sorumludur. IEN, öğretmenlerin denetimi ve değerlendirilmesi yanında devam etmekte olan eğitim programlarını düzenlemektedir. IEN, yönetsel bir çok önemli görevi yerine getirmekte ve öğretmenlerin terfi ve atamaları ile ilgili görüş bildirmektedir (Eurydice, 2007, 190-195).

IA-IPRS ise; ortaöğretim kurumlarında genel ve teknolojik eğitimin denetiminden sorumludur. Ayrıca yöneticilerin, rehberlik ve danışma hizmetleri yöneticilerinin, öğretmenlerin denetiminden sorumludur. Belirli bir akademiye atanan IA-IPRS, rektörün yetkisindeki denetim takımının bir üyesidir. Rektöre kendi alanları ile ilgili konularda danışmanlık yapmaktadır. Ayrıca, eğitim sisteminin akademi düzeyinde işlevleri bakımından analiz edilmesi ve geliştirilmesini destekleyici çalışmalar yaparlar, test ve sınavların hazırlanmasına yardımcı olurlar (The Education System in France, 2007, 195).

Kurum Düzeyinde Denetim

Son yıllarda, Fransız politika belirleyicileri arasında okulların bir yönetim modeli olarak bireysel kuruluşlar olarak görülmesi ve etkili okul araştırma sonuçlarının Fransız sisteminin yeni ihtiyaçlarına cevap vereceği düşüncesi oldukça ilgi görmektedir. Bu nedenle mevcut eğilim, okulları kendi performanslarını geliştirme ve öğretmenleri ulusal programı öğretirken öğrencilere uygun yöntemleri benimseme noktasında iç değerlendirmeyi, dış denetimler için başlangıç noktası olmaya teşvik etmektedir (St. John-Brooks, 1995, 60). Fransa'da kurumun iç değerlendirmesinin, dış değerlendirmede başlangıç noktası olarak kullanılması yalnızca okul yöneticilerinin değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. İç değerlendirme yasal bir zorunluluk olmamakla birlikte, okulların kendi performanslarını diğer okullarla ve özellikle öğrenci girdileri bakımından karşılaştırmalı olarak değerlendirebilmeleri için teşvik edilmektedir (Eurydice, 2004, 46-81).

Almanya'da Denetim Sistemi

Almanya'da örgütsel yapı, öğretim ve öğrenme süreçleri ile performans kriterlerinin sistematik değerlendirilmesi ile ilgili tartışmalar, 1980'lerin sonunda, diğer Avrupa ülkelerinden daha geç başlamıştır. Mevcut değerlendirme anlayışı kurumsallaşmamışsa da, kontrol mekanizmasının olmadığı söylenemez (Eurydice, 2007, 1).

Okulların yönetimi, genellikle ikili bir yapılanma tarafından

yürütülmektedir. Bu yapılanma, Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlıkları olan üst birimler ile yerel, bölge ve topluluk düzeyindeki Eğitim Müdürlükleri (Schulämter) olan alt birimlerinden oluşmaktadır. Temel eğitim kademelerindeki eğitim kurumları, özel okullar ve mesleki eğitim veren okulların denetimi genellikle Eğitim ve Kültür Bakanlıkları tarafından yapılmaktadır. Bazı eyaletlerde ise okulların denetiminden Eğitim Müdürlükleri sorumludur (Eurydice, 2003). Anayasaya göre Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlıkları, genel ve mesleki eğitim veren kurumların yönetimi ve denetiminde esas yetkiye sahiptir. Okulların denetimi, tüm okul sisteminin düzenlenmesi ve planlanması amacıyla yapılacak yasal düzenlemeleri içermektedir (Eurydice, 2003, 9).

Bu ülkede okul sisteminin gözetim ve denetimi, dolayısıyla sorumluluğu da hükümet adına eyaletlerde olduğu için denetimi yapacak herhangi bir teftiş kurumu da bulunmamaktadır (Turan, 2005). Bu nedenle Alman eğitim sisteminde Fransa, İngiltere ve Türkiye gibi ülkelerin üçlü denetim sistemlerinden farklı olarak tek düzeyde-yerel- denetim sisteminin mevcut olduğu söylenebilir.

Yerel Düzeyde Denetim

Eyaletlerin büyük çoğunluğunda eğitim hizmetleri Gençlik ve Sosyal Hizmetler Bakanlıkları, bir kısmında ise Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlıkları tarafından yürütülmektedir. Yerel düzeyde, Gençlik ve Sosyal Yardım Büroları, kurumların genel işleyişiyle ilgili ve özel ile devlet anaokullarının denetiminden sorumludur (Eurydice, 2003, 9).

Eyaletler arasında önemli farklılıklar olmasına karşılık, yerel yönetim yetkililerince yürütülen denetim faaliyetleri aşağıdaki kategorilerde benzerlik göstermektedir (St. John Brooks, 1995, 90):

- 1) Yılda bir kez okulları ziyaret etmek,
- 2) Eğitim personeline mevcut problemlerle ilgili yardımcı olmak,
- 3) Okulun gelişimini desteklemek,
- 4) Okul istatistiklerinin yıllık analizini yapmak,
- 5) Öğretmenleri çeşitli konularda değerlendirmek,
- 6) Yöneticilere talep ettikleri konularda önerilerde bulunmak,
- 7) Yerel eğitim politikasının geliştirilmesine katılmak,
- 8) Bölgesel okul projelerini yönlendirmek ve biçimlendirmek,
- 9) Hizmet içi eğitim düzenlenmesini önermek.

Özel okullar da, diğer okullar gibi devletin denetimine tabidirler. Bunların verdiği diplomaların denkliği, uyguladıkları öğretim programları, görevlendirdikleri öğretmenlerin nitelikleri ve yaptıkları sınavlarda devlet tarafından belirlenmiş şartlara bağlı kalmak şartıyla geçerlidir (Aytaç, 1999,

38).

Eyalet düzeyinde kurumların denetimi; yasal denetim (legal supervision), akademik denetim (academic supervision) ve kamu okullarındaki personelin denetimini (staff at public-sector schools) kapsamaktadır. Yasal denetim, genellikle yerel yönetim yetkililerinin okul dışı konuların yasalara uygunluğunu denetlemesini içermektedir. Okul dışı konular, okul binalarının inşası ve bakımı, okul kitapları ve diğer öğretim materyallerinin sağlanmasını kapsamaktadır. Akademik denetim, yerel yetkililerin okullardaki eğitim ve öğretim işlerinin değerlendirilmesi ile ilgilidir. Akademik denetim, ilköğretim okullarında (Hauptschulen-temel eğitim veren ortaokul, Sonderschulen-özel eğitim veren temel eğitim kurumu) ve belli bir düzeye kadar Realschule'de (başarı durumu iyi olan çocukların gittiği daha çok mesleki eğitim veren lise) alt düzeyde yerel yönetim yetkililerince yapılmaktadır (Eurydice, 2005, 55-56).

Yetkililer, okulları ziyaret ederek ve dersleri izleyerek okulda öngörülen eğitim programı ve sınav düzenlemelerini kontrol etmek ve gerekli önlemleri almaktan sorumludurlar. Diğer taraftan, müfettişlerin denetim alanlarına giren konularla ilgili bireysel karar alma ve öğretmenlerin pedagojik sorumluluğuna müdahale etme yetkileri yoktur (Eurydice, 2005, 56).

Kurum Düzeyinde Denetim

Kurum düzeyinde denetimin altı eyalette yer alan devlet okullarında yapılması yasayla öngörülmektedir. Altı eyalet dışındaki eyaletlerde iç-denetimle ilgili araç ve prosedürler, proje bazında denetlenmektedir. Değerlendirmede kullanılacak ölçütler, okul tarafından okulun bireysel ihtiyaçlarına göre belirlenmektedir. Ancak kurum düzeyinde değerlendirme yapılan eyaletlerde, değerlendirme prosedüründe yer alan spesifik ölçütler, standartların genel çerçevesi eyaletler tarafından çizilmektedir. Kurum düzeyinde değerlendirme, kalite sağlama stratejilerinin bir parçası kabul edilmektedir. Asıl amaç ise, öğretimin kalitesini ve performans standartlarını teminat altına almaktır (Eurydice, 2001, 10).

Amerika Birleşik Devletleri'nde Denetim Sistemi

Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) federal düzeyde, eğitim ile ilgili kuruluşların başında Federal Hükümet Eğitim Dairesi (U.S Department of Education) bulunmaktadır. Eğitim Dairesi'nin (ED) görevi, eğitimde mükemmellik ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması yoluyla öğrenci başarısını ve öğrencinin küresel rekabet edebilirlik için gerekli yeterlilikleri kazanmasını teşvik etmek olarak tanımlanmaktadır. ED'nin genel amaçları şöyle ifade edilmektedir (U.S Department of Education, 2008):

- 1) Eğitimde federal finansal yardım politikalarının belirlenmesi ve bu kaynakların dağıtılması ve izlenmesi

- 2) ABD'deki okullarla ilgili bilgi toplama ve araştırma sonuçlarını yayınlama.
- 3) Eğitimle ilgili önemli konulara ulusal dikkati çekme
- 4) Eğitimde fırsat eşitliği sağlama ve ayrımcılığı engelleme.

Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı üzere ABD Eğitim Bakanlığı, diğer ülkelerin eğitim bakanlıklarına benzeyen ulusal eğitim programı ve ulusal politikalarının uygulanması ile ilgili izleme, denetleme ve değerlendirmesi hak ve sorumluluklarına sahip değildir.

Eğitimle ilgili değerlendirmeler, Denetim ve Yönetim Hizmetleri (Evaluation, Inspection and Management Services [EMI]) tarafından yapılmaktadır. EMI, Eğitim Dairesi'nin program ve uygulamalarını geliştirmek üzere özel çalışmalar yapmaktan, değerlendirme, analiz, iç ve dış denetim çalışmalarını yürütmekten sorumludur. EIMS, A ve B Ekiplerinden (Team A&B Staff) oluşmaktadır. İki ekip de benzer görevleri yerine getirmektedir. EIMS, gelecekteki eğitim faaliyetlerini tanımlayabilmek ve bilgi sağlayabilmek amacıyla kamu sektöründe ve özel sektördeki farklı uygulamalar arasında kıyaslamalar yapmakta, başarılı uygulamaları tanıtmakta ve paylaşmaktadır (U.S. Department of Education, 2008).

ABD'de büyük ölçüde yerinden yönetime dayalı bir eğitim sistemi vardır. Kamu okullarında, okulların açılması ve yönetimi yetkisi eyalet hükümetlerindedir. Ulusal bir okul sistemi bulunmamakla birlikte, eğitim programının içeriği ve kontrolü gibi boyutları ile ilgili ulusal bir yasal çerçeve de yoktur. Federal hükümetin, eğitimde önemli rol oynamasına karşılık eğitim kurumlarının açılması, okul açma izni verilmesinde ve yönetiminde de rolü yoktur. Geleneksel olarak her yerel hükümet kendi okulunu kurmakta ve desteklemektedir. Her topluluk, çocuklarına kendi değer ve gereksinimlerine göre eğitim vermektedir. Bu nedenle, yerel hükümetlere ve eyaletlere ilk ve ortaöğretim düzeyinde önemli ölçüde yetkiler verilmektedir (Paige, Esposito ve Garcia, 2003, 6).

ABD'de eğitim hizmetlerinin kontrol ve finansmanı federal, eyalet ve yerel olmak üzere üç düzeyde ağırlıklı olarak devlet eliyle karşılanmaktadır. Eğitim sisteminin yönetiminde sorumluluk ve yetkiler, büyük ölçüde eyalet hükümetleri ve yerel eğitim kurullarına verilmiştir. Yerel okul bölgeleri, belirli süreler için seçilmiş vatandaşlardan oluşan Eğitim Kurulları tarafından yönetilmektedir. Yerel bölge ve eğitim kurullarına verilen yetkiler eyaletten eyalete değişmektedir. Yerel eğitim kurullarının çoğunun okul personelini işe alma, geliri paylaşmak, işlevsel politikalar belirleme, yeni projeleri onaylama, ortaklık ve iş anlaşmalarını yapmada doğrudan yetkileri vardır. Eğitim programı ve akademik standartlarla ilgili yetkiler eyalet politikasından az ya da çok etkilenmektedir. Okulların denetiminde de yetkiler ağırlıklı olarak eyaletlerde toplanmaktadır. Denetimler her eyalette çeşitli biçimlerde yapılmaktadır. Bazı eyaletlerde eyalet genelinde uygulanan bir sistem görülürken, bazı eyaletlerde

ise kararlar yerel yönetim bölgesi, şehir ya da ilçeler tarafından belirlenen farklı sistemler görülmektedir (www.ed.gov).

Her eyalette kamu okullarında verilen eğitimden sorumlu bir başkan bulunmaktadır. Bu başkanın atanma koşulları ve yetkileri eyaletten eyalete değişiklik göstermektedir. Okul Eyalet Bürosu Başkanı, genel amaçların belirlenmesi, standardize edilmiş testlerin uygulanması ve eyalet finansman işlerinin kontrol edilmesinden sorumludur. Eğitim programı, disiplin politikası ve yönetsel giderler ile ilgili kararların büyük çoğunluğu yerel düzeyde okul kurulları ve okul bölgesi yöneticileri (school district superintendents) tarafından alınmaktadır. Okul kurulları, halk tarafından seçilmekte ve onların inanç ve değerlerini temsil etmektedir (www.ed.gov).

Japonya’da Denetim Sistemi

Japonya’da genel eğitim ve yükseköğretim, Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı’nın (Ministry of Education, Culture, Sports, Science and Technology [MEXT]), genel denetim ve gözetimi altında olmak kaydıyla hükümet, bölge ve belediyelerin yönetimi altında bulunmaktadır. Eğitim Bakanlığı, özellikle ilk ve ortaöğretim olmak üzere bütün eğitim örgütü üzerindeki milli otoritesini, programları, standartları, ihtiyaçları belirlemek, bölge ve belediyelerin kurulmasına izin vermek, özel okulların kurulmasını düzenlemek, özel yükseköğretim kurumlarının denetimini sağlamak, milli eğitim kuruluşlarını işletmek, araştırmalar yapmak ve yerel eğitim kurumlarına gerektiğinde düzenleyici genelgeler yayınlamak için kullanmaktadır (Özen, Akkutay, Cafoğlu, Çeliköz ve Erişens, 1996, 13-14). Japonya’da denetimi bölge, yerel ve kurum düzeyinde ele almak mümkündür.

Bölge Düzeyinde Denetim

Her bölgenin rehberlik, danışmanlık hizmetleri sunan, devlet ve özel okullar içi kaynak sağlayan kendi eğitim kurulları vardır (Wieczorek, 2008). Bölge eğitim kurulları, değişik bölgelerde liseler dahil olmak üzere okulları kurmak ve işletmek yanında belediyelere eğitim konularında danışmanlık yapmak ve finansal destek sağlamaktan sorumludur. Bölge valisi ise, ortaöğretim sonrası eğitim kurullarının işletilmesi ve özel okulların denetiminden sorumludur (Özen ve diğerleri, 1996, 14-15).

MEXT, bölge eğitim kurullarını, her öğretmenin bireysel olarak başarı ve yeteneklerinin adil bir şekilde değerlendirildiği, bunun sonucunda da öğretmenlerin maaş ve yükselme olanaklarının belirlendiği bir değerlendirme süreci geliştirmesi yönünde teşvik etmektedir (MEXT, 2008).

Yerel Düzeyde Denetim

Yerel düzeyde Yerel Eğitim Kurulları, diğer görevlerinin yanında ders

ve dersliklerin örgütlenmesi, yönetim ve denetiminden sorumludur. Eğitim Müdürü, Eğitim Kurulu'nun alacağı kararları uygulamakla, uygulamaları denetmen-gözetmen yardımıyla izleyip değerlendirmek ve geliştirmekle görevlidir. Çağdaş uygulamaya ve eğitime paralel olarak, Japonlar değerlendirme ve geliştirmede müfettiş (inspector yerine) ve danışman (supervisor) görevlendirmektedirler (Güvenç ve diğerleri, 1990, 69). Her belediyede eğitim, bilim ve kültür işlerinden sorumlu belediye eğitim kurulları vardır. Belediye eğitim kurulu, üyeleri arasından bir eğitim danışmanı seçmektedir (Akarsu, 2005, 179).

Milli Eğitim ve kültürel faaliyetlerin çoğu, Eğitim Bilim ve Kültür Bakanlığı'nın denetimi altındadır. Yerel düzeyde kamu eğitimi ve kültürel faaliyetler yürüten kurumlar bölge ve yerel eğitim kurullarının denetimindedir. MEXT, yerel eğitim kurullarının denetiminden ve finansal kaynakların dağıtılmasından sorumludur. Ayrıca yerel eğitim kurullarının faaliyetleri ile ilgili rapor isteyebilmektedir (Muta, 2000).

Ulusal, bölgesel ve yerel eğitim kuruluşları resmi olarak birbirinden bağımsızdır. Yine de, Eğitim Bakanı, yerel ve bölge eğitim kurullarına rehberlik, yardım ve destek sağlamaktadır. Özel okullar, yerel eğitim kurulları tarafından değil, bölge eğitim kurulları tarafından denetlenmektedir (Muta, 2000).

Kurum Düzeyinde Değerlendirme

2002 yılında, "İlköğretim Kurumlarının Kuruluş Standartları"nda (Bakanlığın ilköğretim okulları ile ilgili yasal düzenlemesi), okulların öz-değerlendirme yapması ve sonuçlarını yayınlaması öngörülmüştür. İlköğretim, ortaöğretim ve anaokullarında öz-değerlendirme zorunlu hale gelmiştir. Kurumlar, öz-değerlendirme sonuçlarını halka internet sitesinde yayınlamak ya da toplantılarda raporla sunmak suretiyle açıklamaktadır. Öz-değerlendirme ile ilgili hususlarda okul ve yerel eğitim kurulları yetkilendirilmiştir. Temel olarak değerlendirmeler; okul etkinlikleri, eğitimin amaçları, dersler, öğretim etkinlikleri, rehberlik, işbölümü, öğretmenlerin etkinliklerinin tümü, büro işleri ile okulun olanakları ve eğitim donanım üzerinde yapılmaktadır (MEXT, 2008).

Dış değerlendirme, okul kurulu üyeleri ve velilerin katılımı ile A'dan D'ye kadar dört düzeyde, değerlendirme formu üzerinden yapılmaktadır. Her okul bu değerlendirmelerin analizini yapmaktadır. Okulların değerlendirilmesi ile ilgili bir başka uygulama ise, yerel yönetimler tarafından öngörülen "Veli Ziyaret Haftası (Open School Week)"dir. Bu uygulamada, hafta boyunca veliler, çocuklarının etkinliklerini ve dersleri izlemek üzere okula gelmektedir (MEXT, 2008).

Rusya'da Denetim Sistemi

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra 1991 yılında Rusya

Federasyonu, 89 yönetsel birimden (özerk cumhuriyetler, mega bölgeler, bölgeler, eyaletler ve iki özerk şehir Moskova ve St. Petersburg) oluşmuştur. Rusya Federasyonu parlamentosu tarafından 1992 yılında kabul edilen 'Eğitim Yasası' ile eğitim sisteminde radikal değişiklikler yapılmıştır. Bu yasadaki en önemli ifade, eğitimde devlet tekelinin kaldırılmasıdır. Yasa ile, eğitim kurumlarının kurulmasıyla yetkiler, federal ve yerel yönetimlere verilmiştir (UNESCO, 2008a).

Temel eğitimden, federal düzeyde birinci derecede "Eğitim Bakanlığı (Ministry of General and Professional Education)" sorumludur. Eğitim Yasası'na göre federal kuruluşlar (UNESCO, 2008a) ;

- 1) Federal politikanın belirlenmesinden ve uygulanmasından, kendi bölgelerindeki yasal düzenlemelerden,
- 2) Eğitim kurumlarının yeniden düzenlenmesi ve tasfiye edilmesinden, ruhsat verilmesinden, onaylanmasından ve ulusal düzeyde akredite edilmesinden,
- 3) Mesleki eğitimde açılacak iş kollarının belirlenmesinden,
- 4) Devlet eğitim standartlarının federal bileşenlerinin belirlenmesinden,
- 5) Eğitimin geliştirilmesinde federal kaynakların yıllık dağılımının belirlenmesinden,
- 6) Federasyon bünyesinde bütünleştirilmiş bilgi sağlama, bilimsel destek, modern eğitim programı ve derslerin geliştirilmesi, diğer öğretim materyallerinin geliştirilmesi anlayışı sağlanmasından,
- 7) Eğitim yöneticileri ve öğretmenler için federal bir eğitim ve hizmet içi eğitim sistemi oluşturmaktan,
- 8) Yasanın öngördüğü uygulamaların denetiminden ve federal standartların uygulanmasının sağlanmasından sorumludur.

Okullar için federal standartlarda değerlendirme standartları açıkça belirlenmemiştir. Pratikte, yerel yönetimlerde metodolojistler (methodologists) genellikle sadece öğretmenlerin bireysel değerlendirmesini yapmaktadır. Ancak bu değerlendirmeler, öğrencilerin belirli dersler için seçilmiş eğitim programında yer alan bilgilerin yoklanmasıyla sınırlıdır (OECD, 1998, 93). Rusya'da denetim yetkileri daha ziyade bölge yönetimlerinin sorumluluğunda toplanmıştır.

Bölge Düzeyinde Denetim

Bölge yönetimlerinin eğitim sorumlulukları; bölgesel eğitim programı geliştirmeyi, öğretmen eğitimi ve ders kitaplarının temin edilmesini kapsamaktadır. Bölgeler, eğitim kalitesinin teşvik edilmesinde hizmet içi eğitim, etkili öğretim materyalleri ve öğrenme-öğretme için yeterli altyapı

hizmetlerinin sağlanmasını desteklemesi bakımından kilit durumdadır. Yerel yönetimlerle birlikte bölge yetkililerinin okul bölgeleri üzerinde önemli denetim yetkileri vardır: Eğitim kalitesi bunların arasında birincil önceliğe sahiptir. Bölge müfettişlerinin bölgedeki okullar arasında başarılı uygulamaların teşvik edilmesi ve bilgilerin paylaşılması noktasında mevcut durumdan daha etkin görev alması gerekli görünmektedir (OECD, 1998, 47).

İran'da Denetim Sistemi

İran'da okul öncesi, ilk, orta ve yükseköğretim kurumları, Eğitim ve Yetiştirme Bakanlığı (Ministry of Education and Training) tarafından denetlenmektedir. Ayrıca Bakanlık öğretmen yetiştirme ve teknik okullarla ilgili bazı sorumluluklara da sahiptir. Yükseköğretim'den ise Kültür ve Yükseköğretim Bakanlığı (Ministry of Culture and Higher Education [MHCE]) ile Sağlık ve Tıp Eğitimi Bakanlığı (Ministry of Health and Medical Education [MHME]) olmak üzere iki bakanlık sorumludur (Education in Iran, 2008).

Okul öncesi kurumlar için eğitim içeriğinin planlanması, hazırlanması ve geliştirilmesi 'Ders Kitapları Geliştirme ve Planlaması Bürosu' nun denetimindedir. İlköğretim okullarındaki uygulamaların denetim görevi Bakanlığa bağlı 'İlköğretim Bürosu'; okullara gerekli donanımın ve sosyal yardım olanakları sağlanması 'Sosyal Yardım ve Dayanışma Genel Direktörlüğü' tarafından yapılmaktadır.

İran eğitim sisteminde denetim uzun bir geçmişe sahiptir. Son 10 yıldır değişiklikler daha hızlı bir biçimde ilerlemektedir. İran'da denetim Tahran'da bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğundadır ve eğitim-öğretim işleri ile ilgili tüm raporlar bakanlıkta toplanmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı eğitim kurumlarının, il ve ilçelerdeki eğitim müdürlüklerinin her türlü faaliyetinden sorumludur. Denetimler, il ve ilçelerdeki eğitim müdürlükleri bünyesinde görev yapan teftiş kurullarındaki denetmenler tarafından Milli Eğitim Bakanlığı adına yapılmaktadır. Denetmenlerin seçiminde çok titiz davranılmaktadır. Denetmenlerin kanunlara uygun davranması, uyuşturucu ve içki kullanmaması, evli olması ve ahlaka aykırı durumlarda bulunmaması gerekmektedir (İran Milli Eğitim Bakanlığı, 2008).

Denetmenler başlıca şu alanlarda inceleme yapmaktadır (İran Milli Eğitim Bakanlığı, 2008):

- 1) Eğitim-öğretim boyunca özel okul, devlet okulları ve dershanelerde yürütülen her türlü faaliyetin incelenmesi,
- 2) Eğitim kurumlarına giriş sınavlarının denetlenmesi (sorular merkezden geldiği için sınavlarda güvenliğin sağlanması),
- 3) Velilerden ve halktan gelen şikayetlerin değerlendirilmesi,
- 4) Öğretmen ve yöneticilerin performanslarının değerlendirilmesi.

Denetmenler merkezden (bakanlıktan) hangi konu ile ilgili görev emri almışlarsa o konu ile ilgili denetim yapabilmektedir. Görevlendirme konusunun

dışında kalan alanlarda inceleme yapma yetkileri yoktur. Yapılan değerlendirme sonucunda düzenlenen raporları Milli Eğitim Müdürü'ne göndermektedirler. Raporlarında eğitim-öğretimin geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunmaktadır. Bunun dışında özel durumlarda istenildiğinde Cumhurbaşkanı'na rapor vermekle yükümlüdürler (İran Milli Eğitim Bakanlığı, 2008).

Okul müdürlerinin denetmenlerle işbirliği yapması yasal zorunluluktur. Okul müdürlerinin görevlerinden birisi de öğretmenlerin yıllık faaliyetlerinin Bakanlığa rapor edilmesidir. Denetimler, gizli ya da haberli yapılmaktadır. Denetim yapılacağından kimi zaman okul müdürünün de haberi olmamaktadır. Genellikle denetmen, farklı bir görevlendirme ile okula giderek öğretmen, okul müdürü ve okulun durumu ile ilgili bilgiyi gizli biçimde toplamak ve raporları Bakanlığa göndermektedir. Denetimlerden çalışanların gelişiminde, halkın eğitim-öğretim durumları hakkında bilgilendirilmesi ve halkın verilen eğitim hizmetine güveninin sağlanması yönünde yarar sağlaması beklenmektedir. Denetmenler, yıllık olarak Milli Eğitim Müdürlükleri'ne ve kamuoyuna rapor vermektedir (İran Milli Eğitim Bakanlığı, 2008).

Denetimler üç başlık altında incelenebilir (İran Milli Eğitim Bakanlığı, 2008):

- 1) Sürekli denetimler. Her üç ayda bir okullarda akademik başarının ölçülmesine yönelik ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yapılan sınav sonuçlarının değerlendirilmesi, öğrenci, veli ve öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi yapılmaktadır.
- 2) Yıllık denetimler. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin genel bir değerlendirilmesini yapmak üzere tüm etkinlikler, öğretmen, yönetici ve diğer personelin denetimi yapılmaktadır. Denetimlerde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan standart formlar kullanılmaktadır. Ayrıca öğretmenler de okul müdürünü her yıl değerlendirmekte ve şikâyet edebilmektedir.
- 3) Olağanüstü durumlarda yapılan denetimler. Velilerden okulla ilgili gelen şikâyetler ve ahlaka aykırı durumların söz konusu olabileceği durumlarda yapılmaktadır.

İran'da öğretmen ve okul yöneticileri devlet memuru statüsünde görev yapmaktadır. Denetmenlerin verdikleri raporlara göre öğretmen ve yöneticilerin performanslarına göre derecelerinde artış ve ödüllendirme (maaş gibi) önerilmektedir. Önerilere nihai karar Bakanlık tarafından verilmektedir. Okul yöneticilerinin görev yeri değişikliği taleplerinde denetim raporları dikkate alınmaktadır. Öğretmen ve yöneticiler (tüm devlet memurları) olumsuz rapor almaları ya da soruşturma geçirmeleri durumlarında Adalet Bakanlığı'na bağlı "Divan-ı Adaleti İdari" adlı kuruluşa yargılanmaktadır (İran Milli Eğitim Bakanlığı, 2008).

Güney Afrika’da Denetim Sistemi

Eğitim sisteminde kalite sağlamak, Milli Eğitim Bakanlığı’nın öncelikli hedefidir. Tüm okulların değerlendirilmesi (Whole-school Evaluation [WSE] ile ilgili ulusal politika, okullardaki performans kalite ve standartlarının geliştirilmesinde hayati öneme sahip olan etkili izleme ve denetleme sürecini de beraberinde getirmiştir. WSE, okulların ortaklaşmış ulusal bir modele göre denetlenmesini öngörmektedir (The National Policy on Whole-School Evaluation, 2001). Güney Afrika Cumhuriyeti’nde denetim ulusal, bölge ve okul düzeyinde incelenebilir.

Ulusal Düzey

1996 yılında kabul edilen Ulusal Eğitim Politikası Yasası’na göre, denetimler Bakanlığın gözetiminde yıllık ya da belirli aralıklarla yapılmaktadır. Denetimlerin esas amacı, tüm sistemin etkililiğini ve eğitim sisteminin vizyon ve amaçlarını ne ölçüde gerçekleştirdiğini değerlendirmektir (The National Policy on Whole-School Evaluation, 2001).

Denetimler; (1) okulun genel işlevi, (2) liderlik, yönetim ve iletişim, (3) yönetim ve ilişkiler, (4) öğrenme ve öğretim kalitesi ve eğitimcinin gelişimi, (5) eğitim programının ve kaynakların hazırlanması, (6) öğrenci kazanımları, (7) okulun güvenliği ve disiplini, (8) okulun altyapısı, (9) veliler ve toplumla ilgili alanlarda yapılmaktadır (The National Policy on Whole-School Evaluation, 2001).

Ulusal denetim sürecinin ilkeleri şu şekilde ifade edilmektedir: 2) Her denetim ekibinin, okulun genel işleyişi üzerine özet bir profil hazırlayacak ve okula denetim ekibinin izleyeceği prosedürü açıklayacak bir lideri olmalıdır, 3) Denetim ekipleri, yukarıda belirtilen dokuz alanda değerlendirme yapabilecek akredite edilmiş denetmenlerden oluşmalıdır. 4) Denetmenler en az bir ders/alanda değerlendirme yapabilecek uzmanlığa sahip olmalı ve özel eğitime gereksinim duyan bireyler için uygun olanaklar sağlamak için gerekli etkenlerin farkında olmalıdır. 5) Okul büyüklüğüne bağlı olarak denetmenlerin sayısı dört ve altı arasında olmalıdır. 6) Denetimler, okul büyüklüğüne bağlı olarak üç ve beş gün arasında sürmelidir. Denetim raporları dört hafta içinde yazılı olarak yayımlanmalı ve okulun gelişimine yardımcı olabilecek öneriler sunulmalıdır. 7) Denetimler sonunda okula 1-5 arasında değişen puanlar verilmeli, puan vermenin mümkün olmadığı durumda “0” da verilmelidir (The National Policy on Whole-School Evaluation, 2001).

Denetmenler, okulun çalışmalarıyla ilgili veri toplarken başlıca üç teknik kullanmaktadır (Handbook-An Introduction to Whole-School Education, 2001):

1) Okulla ilgili tüm belgeleri, bölge kayıtlarını ve gelişim planlarının incelenmesi.

2) Okulda ilgili kişiyle görüşme yapılması.

3)Okulun çalışmalarının, özellikle derslerin gözlemlenmesi. Okul değerlendirmelerinde, eğitim ve öğretimin geliştirilmesi hedeflendiğinden, okula ayrılan zaman önemlidir. Zamanın %50'si ders gözlemlerine ayrılmalıdır.

Ulusal Düzeyde Milli Eğitim Bakanlığı, denetim sisteminin nasıl yürütüleceği ve bölgelerin denetimleri nasıl organize etmeleri ve yürütmeleri gerektiği konusunda profesyonel destek ve yardım sağlamaktadır. Bakanlık; denetmenlerin eğitim, akreditasyon ve kayıtlarını denetlemektedir (Handbook-An Introduction to Whole-School Education, 2001).

Bölge Düzeyi

Bölge yetkilileri okulların yıllık değerlendirmesini etkili bir biçimde yapacak yetenekli, iyi-eğitim almış ve akredite edilmiş denetim birimleri oluşturmaktan sorumludur. 'Denetim Birimleri' Bölge Dairesi Başkanı'nın yetkisi altında WSE'lerin günlük uygulamalarının belirlenen ulusal çerçevede yürütmekten sorumludur. Denetim birimlerinin çalışmaları, kalite sağlamaya ilişkin tüm etkinliklerin bütünleştirilmesi ve sinerji sağlama amacını taşımaktadır.

Okul düzeyinde Denetim

Okullar, WSE'yi düzenleyen "Ulusal Politika ve İlkeler Çerçevesi"nin gerekleri doğrultusunda iç (kurum) değerlendirmeden sorumludur. Bunun yanında okullar, denetim raporlarında belirtilen bulgu ve önerileri esas alarak okul eylem planlarının hazırlanması ve uygulanmasından da sorumludur. Okulun öz-değerlendirmesi okul müdürü, okul yönetim ekibi ve okul toplulukları tarafından yürütülmektedir.

Türkiye ve Seçilmiş Ülkelerin Karşılaştırılması

Türkiye ve bazı ülkelerin denetim sistemlerinin, denetim yapısının örgütlenişi, denetimden sorumlu kurumlar, denetmenler, denetmenlerin görev ve yetkileri, denetimlerin genel amaçları ve yükseköğretimde denetim ölçütleri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1'de seçilmiş ülkelerin denetim sistemlerine bakıldığında; A.B.D, Almanya ve İran'ın tekli; Türkiye ve Rusya'nın ikili; İngiltere, Fransa, Japonya ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nin üçlü yapıda örgütlendiği görülmektedir. Bu ülkelerin genelde denetim yapıları ulusal, yerel ve kurum düzeyinde olmak üzere üçlü yapılarda örgütlenmektedir. Eğitim sistemlerini değerlendirilmesi ve denetlenmesi genellikle bu düzeylerin herhangi birisinde görev yapan denetim kurulları tarafından yürütülmektedir.

Türkiye, İran, Fransa ve Güney Afrika Cumhuriyeti'nde denetim merkeziyetçi bir yapı göstermekte ve merkezi hükümetin yerel yönetimlerdeki birimleri tarafından yürütülen denetim faaliyetleri ile ilgili bilgiler Milli Eğitim

Bakanlıkları'nda toplanmaktadır. Diğer ülkelerde ise, denetleme birimleri birinci derecede yerel yönetim yetkililerine karşı sorumludur. İncelenen ülkelerin ilk ve ortaöğretim kademelerinin denetimden sorumlu kuruluşları arasında yalnızca İngiltere'de Ofsted, bakanlık ya da merkezi hükümetten bağımsız statüdedir.

Bu ülkeler arasında Almanya ve Rusya'da ilk ve ortaöğretim kademelerinde ulusal denetim birimi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu ülkelerde denetmenler de bölge ya da yerel düzeyde görevlendirilmektedir. Ülkelerin genelinde denetmenlerin görevlerinin ağırlıklı olarak uygulamaların yasaya uygunluğunun denetlenmesi, değerlendirilmesi ve geliştirilmesi üzerinde odaklandığı söylenebilir. Denetimin genel amaçlarında İngiltere, Japonya ve Rusya'nın "kalite sağlama" çalışmalarına önem verdikleri sıkça ifade edilmektedir. Yükseköğretim de de sözü edilen bu üç ülkenin eğitimde kalite sağlama çalışmalarına, diğer ülkelere göre daha fazla önem verdiği söylenebilir. Ülkelerin genelinde denetmenlerin yaptıkları değerlendirme sonucunda eğitim sisteminin iyileştirilmesine yönelik öneriler getirme, rehberlik ve danışmanlık yapma görevleri bulunmaktadır.

Tablo-1. Türkiye ve Bazı Ülkelerde Denetim Sistemlerinin Karşılaştırılması

Karşılaştırılan Yönler	Türkiye	İngiltere	Fransa	Almanya
Örgütlenişi Bakımından Denetim Yapısı ve Denetimden Sorumlu Birimler	İkili: Ulusal ve yerel düzeyde	Üçlü: Ulusal düzeyde, yerel düzeyde ve kurum düzeyinde	Üçlü: Ulusal düzeyde iki ayrı kurul, yerel düzeyde bir kurul.	Tekli: Eyalet düzeyinde
	Ulusal düzeyde: Milli Eğitim Bakanlığı. Yerel düzeyde: İl Milli Eğitim Müdürlüğü. Yerel düzeyde: İl Milli Eğitim Müdürlüğü.	Ulusal düzeyde: OFSTED Yerel Düzeyde: Yerel Eğitim Müdürlüğü Kurum düzeyinde: Kurum personeli, eğitimin paydaşları	Ulusal Düzeyde: Milli Eğitim Genel Denetleme Kurulu ve Eğitim Yönetimi Genel Müfettişleri Kurulu Yerel Düzeyde: Bölge Denetim Yetkilileri	Eyalet Düzeyinde: 1) Eyalet Eğitim ve Kültür Bakanlığı 2) İl İdaresi 3) Mahalli düzey
Denetmenler	Ulusal düzeyde: Bakanlık Müfettişleri	Ulusal Düzeyde: Majesteleri'nin Müfettişleri Yerel Düzeyde: 1) Eğitim Müfettişleri 2) Branş/Alan Müfettişleri 3) Meslekten Olmayan Müfettişler	Ulusal Düzeyde: Eğitim Yönetimi Genel Müfettişleri (IGEANR) ve Milli Eğitim Genel Denetleme Kurulu Müfettişleri	Ulusal düzeyde denetim kurulu bulunmamaktadır. İl İdaresi: Müfettişler Mahalli Düzey: Eğitim Müdürü
	Yerel Düzeyde: İlköğretim Müfettişleri			
Denetmenlerin Görev ve Yetkileri	1) Rehberlik ve İşbaşında Yetiştirme, 2) Denetleme ve Değerlendirme, 3) İnceleme, 4) Soruşturma, 5) Araştırma.	Eğitim sisteminde kalite sağlanmasından ve denetim bulgularının raporlaştırılmasından sorumludur.	Eğitim sisteminin bütüncül olarak değerlendirilmesi çerçevesinde personelin denetimi, değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve rehberlik hizmetleri.	1) Öğretmenlere, okul müdürüne ve eğitim personeline rehberlik yapmak 2) Öğretimsel denetim yapmak 3) Okulun gelişimini sağlamak 4) Okulları ziyaret ederek okulun genel işleyişini kontrol etmek ve gerekli önlemleri almak.

Tablo-1. Türkiye ve Bazı Ülkelerde Denetim Sistemlerinin Karşılaştırılması (*devam*)

Karşılaştırılan Ölçütler	A.B.D	Japonya	İran	Rusya	Güney Afrika Cumhuriyeti
Örgütlenişi Bakımından Denetim Yapısı ve Sorumlu Birimler	Üçlü: Federal, Yerel ve Bölgesel	Üçlü: Bölge Yerel ve Kurum Düzeyinde	Üçlü: Ulusal, il ve ilçe düzeyinde	İkili: Yerel ve Bölge düzeyinde	Üçlü: Ulusal, Bölge, Okul düzeyinde
	Ulusal Düzeyde: Denetim ve Yönetim Hizmetleri (EMI), Bölge ve Okul Yönetim Kurulları	Ulusal düzeyde: MEXT Bölge eğitim kurumları, Yerel Eğitim Kurumları	Ulusal düzey: Bakanlık Denetim Birimi, Ders Kitapları Geliştirme ve Planlama Bürosu ve İlköğretim Bürosu İl ve İlçede: Denetim Kurulları	Yerel yönetimler ve Bölge yönetimleri	Bakanlık Denetim Birimleri
Denetmenler	A ve B takımı Müfettişleri, Eğitim Bölgesi Yöneticileri (Superintendent)	Bölge valisi ve yerel düzeyde görevli eğitim müfettişleri	İl ve ilçede görevli denetmenler	Bölge denetmenleri	Bölge Dairesine bağlı denetmenler
Denetmenlerin Görev ve Yetkileri	Gelecekteki eğitim faaliyetlerini tanımlayabilmek ve bilgi sağlayabilmek amacıyla kamu sektöründeki farklı uygulamalar arasında kıyaslamalar yapmak ve başarılı uygulamaları tanıtmak	Okul etkinlikleri, eğitimin amaçları, dersler, öğretim etkinlikleri, rehberlik, işbölümü, öğretmen etkinliklerinin tümü, büro işleri ve okulun olanaklarını denetlemektir.	1) Eğitim-öğretim kurumlarında yürütülen her türlü faaliyet ve personel denetimi 2) Eğitim Kurumlarına Giriş Sınavlarının Denetlenmesi 3) Velilerden ve halktan gelen şikâyetlerin değerlendirilmesi	Sadece öğretmen değerlendirmesi.	1) Okulun genel işlevi, 2) Yönetim ve ilişkiler, 3) Öğrenme ve öğretim kalitesi ve eğitimcinin gelişimi, 4) Öğrenci kazanımları, 5) Okulun güvenliği ve disiplini, 6) Okulun altyapısı, 7) Veliler ve toplumla ilgili alanlarda yapılmaktadır.

SONUÇ

Türkiye ve seçilmiş ülkelerde, denetim birimlerinin yapı ve görevleri ülkelerin yönetim biçimlerine paralel olarak farklılık göstermektedir. Fransa, Türkiye gibi merkeziyetçi yapıya sahip olan ülkelerde, ulusal düzeyde yönetim ve denetim yetkilerinin toplandığı, bu yetkilerin merkezin yerel birimleri eliyle kullanıldığı görülmektedir. Diğer yandan Almanya, Güney Afrika Cumhuriyeti gibi ülkelerin genel yapısı dikkate alındığında yerel yönetimlerin yetkileri daha geniştir. Yerel yönetim yetkilerinin etkin olduğu ülkelerde, denetim örgütlenmelerinde de yerel eğitim kuruluşlarının yetki ve sorumlulukları daha fazladır. Bu çalışmada ele alınan ülkeler arasında İngiltere’de ulusal düzeyde denetim yetkileri olan Majesteleri’nin Müfettişleri Bakanlık’tan bağımsız ve özerk olmaları dolayısıyla yetkileri en geniş denetim grubudur. İncelenen ülkelerde son yıllardaki denetim sistemlerindeki yapılanma ve değişikliklere bakıldığında denetim kurullarının özerkliklerini artırma, kurumların yönetim ve denetlenmesinde tüm paydaşların katılımının sağlanması yönünde eğilimler izlenmektedir. Örneğin İngiltere’de OFSTED bağımsız bir denetim yapısı oluşturmak üzere kurulmuştur. Bunun yanında Japonya’da veliler okula gözlemci olarak eğitim sürecinin değerlendirilmesi amacıyla davet edilmektedir.

Son olarak, ülkelere topluca bakıldığında, denetmenlerin görevlerinin, sistemin bütüncül bir yaklaşımla değerlendirilmesi, geliştirilmesi ve eğitim personeline rehberlik ve danışmanlık yapılması noktalarında ortaklaştığı görülmektedir. Bu ülkelerden yalnızca, Türk Eğitim Sisteminde denetmenlerin ‘soruşturma’ görevi vardır. Bu noktada müfettişlerin, rehberlik ve mesleki yardım rolleriyle, soruşturma rollerinin birbiriyle çeliştiğini söylemek mümkündür. Türk eğitim sisteminde, denetmenlerin diğer rolleri ile karşılaştırıldığında belki ‘soruşturma’ görevlerinin, sistemi iyileştirme ve geliştirme rollerinin önüne geçtiği söylenebilir. Bazı gelişmiş dünya ülkelerinde olduğu gibi, Türkiye’de de denetmenlerin görev alanlarının denetimde kalite sağlama ve eğitim danışmanlığı gibi konularda odaklanması tüm eğitim paydaşlarının yararına olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akarsu, F. (2005). *Ülkeler ve Eğitim Sistemleri Karşılaştırma Yazıları*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Aydın, M. (1986). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: İM Araştırma Yayın Danışmanlık A. Ş.
- Aytaç, K. (1999). *Federal Almanya Cumhuriyeti’nde Okul Sistemi*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Avrupa’daki Eğitim Sistemleri Üzerine Özet Belgeler, 2008. [http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/moduler/ulkeler/France%20\(TR\).doc](http://www.megep.meb.gov.tr/megep/genel/moduler/ulkeler/France%20(TR).doc) adresinden 15/03/2008 tarihinde alındı.
- Başaran, İ. E. (2000). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Feryal Matbaası.
- Bilir, M. (1991). *Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Bursaloğlu, Z. (2002). *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balcı, A. (2005). *Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Tekağaç Basım Yayım, Dağıtım

Ltd. Sti.

- Education in Iran. (2008). [http://www.salamiran.org/Embassy/Embassy/Student Advisory/Iran_education/Iran_Education_system_all.PDF](http://www.salamiran.org/Embassy/Embassy/Student_Advisory/Iran_education/Iran_Education_system_all.PDF) adresinden 17/04/2008 tarihinde alındı.
- Education Act. (1992). http://www.opsi.gov.uk/acts/acts1996/ukpga_19960056_en_1 adresinden 18/03/2008 tarihinde alındı.
- Erginer, A. (2007). *Avrupa Birliği Eğitim Sistemleri*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Eurydice-Evaluation of Schools Providing Compulsory Education in Europe. (2000). <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/PubContents?pubid=021EN&country=null> adresinden 26/04/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice-Evaluation of Schools Providing Compulsory Education in Europe. (2001). <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/PubContents?pubid=021EN&country=null> adresinden 26/04/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice- Structures of Education, Vocational Training, and Adult Education Systems in Education. (2003). http://www.eurydice.org/ressources/Eurydice/pdf/041DN/041_DE_EN.pdf adresinden 27/05/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice-Evaluation of Schools Providing Compulsory Education. (2004). http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/0_integral/042EN.pdf adresinden 23/03/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice-Main Approaches to Internal and External Evaluation. (2004). http://www.eurydice.org/ressources/Eurydice/pdf/042EN/010_TOF_042EN.pdf adresinden 21/04/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice-National Summary Sheets on Education Systems in Europe and Ongoing Reforms. (2007). <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/PubContents?pubid=047EN&country=null> adresinden 25/04/3008 tarihinde alındı.
- Eurydice-Evaluation of Educational Institutions and the Education System. (2007). <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/EuryPage?country=UN&lang=EN&fragment=476> adresinden 23/04/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice-The Education System in France. (2007). <http://www.eurydice.org/ressources/eurydice/pdf/commonpressdos/PR05> adresinden 22/03/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice ve Cedefop. (1995). Structures of the Educational and Initial Training Systems in the European Union. (1995) http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED398432&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED398432 adresinden 22/03/2008 tarihinde alındı.
- Eurydice ve Cedefop. (1999). Structures of Education, Initial Training and Adult Education in Europe, France 1999. http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/france-en-misc-t05.htm adresinden 23/03/2008 tarihinde alındı.
- Framework for the inspection of schools in England from September. (2005). <http://www.ofsted.gov.uk/portal/site/Internet/menuitem.eace3f09a603f6d9c3172a8a08c08a0c/?vgnnextoid=768912bae0ac7110VgnVCM1000003507640aRCRD> adresinden 25/03/2008 tarihinde alındı.
- Güvenç, B., Otkan, P., Belek, T., Akarsu, F., Tözere, S. ve Özden, M. A. (1990). *Japon Eğitimi*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları: 1185
- Harris, B. M. (1964). *Supervisory Behavior in Education*. New Jersey: Prentice-Hall Inc.
- Handbook- An Introduction to the Whole-school Evaluation. (2001). http://www.education.gov.za/Documents/policies/handbook_wholeschool.pdf adresinden 24/04/2008 tarihinde alındı.
- İran Milli Eğitim Bakanlığı. (2008). <http://www.medu.ir> adresinden 25/05/2008 tarihinde alındı.
- Karahanogulları, O. (2004). <http://politics.ankara.edu.tr/~karahan/makaleler/kars-frans-> tarihinde

alındı.

- Kasapçopur, A. (2007). Avrupa Birliği Ülkeleri'nde Eğitim Denetimi. <http://tkb.meb.gov.tr/yayinlar/AB%20egitim.pdf> adresinden 15/03/2007 tarihinde alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (27/08/2003). http://mevzuat.meb.gov.tr/html/225_0.html adresinden 27/03/2008 tarihinde alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Rehberlik ve Teftiş Yönergesi (Şubat 2001/ 2521). <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/54.html> adresinden 23/08/2008 tarihinde alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği (13/08/1999). <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/55.html> adresinden 23/03/2008 tarihinde alındı.
- Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Yönetmeliği. <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/108.html> adresinden 09/03/2008 tarihinde alındı.
- Ministry of Education and Research. (2008). <http://www.dep.no/ufd/engelskvvv> adresinden 15/04/2008 tarihinde alındı.
- Muta, H. (2000). Deregulation and Decentralization of Education in Japan. *Journal of Educational Administration*, 38, 455-467.
- MEXT. (2008). The Establishment of Open Schools - To Achieve Accountability. http://www.mext.go.jp/b_menu/hakusho/html/hpac200201/hpac200201_2_032.html - 17k - adresinde 16/04/2008 tarihinde alındı.
- OECD. (1998). *Reviews of National Policies for Education. Russian Federation*. Paris: OECD Publications.
- Özen, R., Akkutay, Ü., Cafoğlu, Z., Çeliköz, N. ve Erişen, Y. (1996). *Japon Eğitim Sistemi*. İstanbul: Avni Akyol Kültür ve Eğitim Vakfı Yayınları.
- Paige, Esposito ve Garcia. (2003). *Education in the United States: A Brief Overview*. <http://www.ed.gov/international/edus> adresinden 10/04/2008 tarihinde alındı.
- St John-Brooks, C. (1995). *Schools Under Scrutiny*. France: OECD Publications.
- Sullivan, S. Glanz, J. (2000). *Supervision That Improves Teaching*. California: Corwin Press.
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim Sisteminde Teftiş*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- The Education System in the Federal Republic of Germany, 2005. http://www.kmk.org/dossier/dossier_en_ebook.pdf adresinden 09/04/2008 tarihinde alındı.
- The National Policy on Whole-School Evaluation. (2001). <http://www.education.gov.za/Documents/policies/policies.asp> adresinden 25/04/2008 tarihinde alındı.
- Turan, K. (2005). Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Türk-Alman Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*. Sayı: 167. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/167/index3-turan.htm> adresinden 07/08/2008 tarihinde alındı.
- Türkoğlu, A. (1983). *Fransa, İsveç ve Romanya Eğitim Sistemleri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları. No: 121.
- UNESCO. (2008a). Russian Federation. http://nt5.scbbs.com/cgi-bin/om_isapi.dll?clientID=104448499&depth=3&infobase=iwde.nfo&record={7D958DF5}&softpage=PL_frame adresinden 20/04/2008 tarihinde alındı.
- UNESCO. (2008b). South Africa. http://nt5.scbbs.com/cgi-bin/om_isapi.dll?clientID=208882069&depth=3&infobase=iwde.nfo&record={7D958581}&softpage=PL_frame.
- U.S. Department of Education (2008). <http://www.ed.gov/index.jhtml> adresinden 11/04/2008 tarihinde alındı.
- Wieczorek, C.C. (2008). *Comparative Analysis of Educational Systems of American and Japanese Schools: Views and Visions*. ERIC.